

pinquae mortis periculum evanuisse; caeterum superveniente alvi fluxu, atque inde postrema virium destitutione, postulatis ab ipso, et summa cum pietate susceptis postremis religionibus, prope noctis concubium, sexto Idus Junias, anno saeculi praesentis duodenonagesimo, placidissime tandem vivere desiit, bonam sui relinquens memoriam ut Sociis omnibus, ita et Romanis nonnullis, qui tot annos invicta patientia aegrotum, aliisque virtutibus illustrem demirati sunt. Elatus est in Aedibus, quibus nomen a Jesu, Sociorum olim Romae praecipuis. Invidendum quidem hominem! qui vitam cum egisset innocentia laudabilem, et ingentibus pro Christo aerumnis admodum laboriosam; ante discessum a misera mortalitate pervenisse visus est ad beatae aeternitatis coronam.

JOSE-

JOSEPHUS VALLARTA.

Ingentis meriti virum tum ab ingenio clarissimo, tum a pluribus animi virtutibus, tum praesertim ab ingentibus, et assiduis cum suamet natura difficili, et pugnaci praeliis, ac de illa victoriis, Josephum Vallartam intime novimus, atque inter prima Mexicanae Societatis nomina venerati sumus. Mirabilis nimirum Deus! qui juxta affabiles, atque severos, conniventes, atque pugnaces, mites, atque iracundos, ad excelsam vitae sanctimoniam extollit! qui nulli mortalium conditioni non misericors est, ac beneficus! cui peccata non sunt defectus illi naturae infelicius temperatae, quibus homines offendimur, ac delicatuli nauseamus! Angelopoli primae nobilitatis Parentibus ortus est Vallarta XV. Kalendas sextiles, anno 1719. Pueritiam egit ingenuam, et inculpatam; iis deditus religionibus, quae puerorum optime institutorum animos ad solidam virtutis fabricam sensim alliciunt. Excellentiam, et fervorem ingenii jam tum, cum grammaticis elementis dabat operam, demonstravit; atque adeo semper in primis honoribus, Magistrorumque benevolentia, et laudibus adolevit. Doctorem audivit in philosophicis artibus Xaverium Lazcanum, eximia doctrina virum, saepius a nobis obiter memoratum, tametsi nunquam ex meri-

merito praedicatum: in cuius Lazcani nomen, et plausus, et lauream, et munera, ut videbimus, Vallarta postmodum suffectus est.

Sexto Kalendas Novembres, anno 1734, aetatis inchoato decimo sexto, cooptatus ad Socios, vitae religiosae initium Tepotzotlani dedit: ubi cunctas fervidi tironis, et pietate laudabilis partes biennio toto cum explesset, ac tria vota de more nuncupasset; politiores litteras avidus arripuit, Ignatio Quinglesio, viro Siculo, atque ab his litteris laudatissimo, Praeceptore; ad quarum elegantias proclive cum haberet ingenium, in hac ipsi laude Musae tunc arriserunt, et postea maximopere faverunt. Nec tamen in his erat praecipua Vallartae adolescentis gloria: nam post haec Theologicis cum incumberet, tam egregios illico progressus explicuit, atque eam tum doctrinae abundantiam exprompsit, tum mentis admodum singularis laudes promeruit, ut ad haec maxime studia natus esse videretur. Fuerunt illi a natura dotes, ut quaestiones inquireret, in bono lumine proponeret, feliciter enodaret, ac rationis trutina ponderaret: quas profecto dotes usu, atque exercitatione colere, mirabiliter constans in charissimis habuit. Ut tamen maxime delectabatur, quoties argumentari sibi contingeret, sic ejus ingenii vis hoc in genere potissimum excellebat. Incredibili erat efficacia, celeritate, ac robore, ut responsa refelleret; syllogismis utebatur omnino brevibus, et limpidis, et qui adversarios instar fulminis exterrebant; quidquid

oppu-

oppugnandum assumeret, tam alacer, et strenuus rationis nervos, vel qui hos imitarentur, intendebat, ut aegerrime te defenderes. Virum audivimus Magistratibus gravem, doctrinaeque non expertem, qui apud nos asseverare non erubuit: *Se philosophiae Magistrum nunquam non formidasse Vallartae syllogismum, quoties hic, adhuc juvenis, in privatis prolusionibus argumentaturus, ut tunc moris erat, ad philosophiae gymnasium accedebat.* Anno Theologiae tertio, Majores Divinae Scripturae theses Vallarta propugnavit, summis quidem omnium laudibus praedicatus ut ab exprompta de sacris libris doctrina, dexteritateque in difficultatibus enodandis, ita etiam ab latino sapore, venustaque facilitate dicendi ex tempore, illo quidem sermone, quem non cum primo lacte condidicerat. Non enim syllogismis in his majoribus Divinae Scripturae Thesibus agebatur: nam cum res ipsa maxime postularet interpretandi copiam, atque eruditionem; utrinque opus erat, vel argumentareris, vel propugnares, oratoria libertate.

Designatus ad Magisterium, annum in Mexicanis tertiam grammaticae partem, alterum poesin tradidit, maxima quidem accuratione suo muneri semper data, nulloque non exhibito in pietatis rebus exemplo; sed austerus nimium, et plagosus, ut erat ejus indoles, in auditoribus instituendis; quos, perperam credebat, raro bene informari, nisi flagro, et virgis adductis. Ad sacros evectus ordines, atque honorem cumulatus, ut ad diem totum in Mexicano Socio-

rum

rum Collegio, publicis Doctoribus de Theologiae, deque Juris Canonici scientia disputantibus responderet; in illud veluti gloriae suae factum theatrum, eam doctrinae praestantiam attulit, talemque quasi emeriti Magistri dexteritatem explicuit; ut summi plausus Vallartae nomini, nec certe ultra meritum, ab omnibus ordinibus excitati sint. Post annum renuntiatus Magister, qui Sociis adolescentibus latinas, et rhetoricas elegantias traderet in Tepotzotlanensi Collegio; summus ipse in his litteris, incredibiles adhibuit conatus, et numeris omnibus huic muneri gravissimo satisfecit. Cum enim in eo Magisterio locus non esset severitati, ac poenis, quibus alibi rexerat pueros, et postmodum gubernavit; solummodo suaves cohortationes, et nativam diligentiam, eamque mirabilem, adhibuit, ut suae curae commissa juventus in his disciplinis excelleret. Nemo Mexicanorum non novit Josephi Parregni praestantem eminentiam a purissimo, nitidissimoque sapore latini calami: et hic Parregnus, tunc Vallartae discipulus, post longam aetatem ad nos profitebatur: *quidquid in his litteris profecerat, totum se debuisse navitati, ac dexteritati, qua Vallarta suos eo tempore auditores excoluit.* Utinam et haec saniora consilia semper prosecutus fuisset, nec mentis errore deceptus, puerorum iterum Praeceptor, ad ingenii severitatem rediisset! Ad bina philosophiae Magisteria fuit inde appellatus, primum in Angelopolitanis, in Mexicanis alterum; utrobique laudatus, et specta-

etabilis a peripatetica doctrina, mirabilique ingenii celeritate, ac luculento splendore; nec modica exceptus cum celebritate, quoties in litteraria palaestra disceptator comparebat.

Ab his Magisteriis in Divi Ildephonsi Seminario Mexici collocatur, ut Theologis, et Jureconsultis alumni (quorum erat magnus ibi numerus, et plures ingenii lectissimis) praesideret. Nec ea tempestate id solum muneris, quanquam maximae gravitatis, et quod totum hominem posceret, vastissimam Vallartae mentem occupavit; sed onus etiam illi fuit adjunctum, ut politiorum litterarum academiam, ante plures annos ibidem institutam, et quae temporum injuria defecerat, totis conatibus instauraret. Utrique muneri sedulam, et strenuam dedit operam homo irrequietus, et frugi, severaque vita, qui nunquam otio concessit inducias: et quo perenne porrigeret philologis adjumentum, quod instar fontis esset, unde faciles eloquentiam attingerent; venustissime fluenti stilo, et elegantia maxima contraxit rhetorica Latorris elementa, poeticam etiam artem, atque alia, quibus ad cumulatissimam humanioris litteraturae informationem nihil desideres: quae omnia clare, mirificeque ad omnium captum concinnata, Mexicanis typis ex Provinciae Praesidis facultate commisit. Quod opusculum, sane aureum pro eis artibus condiscendis, hac nostra aetate legerunt, et maxime probarunt Bononiae litterati; ac praeculis hujus urbis, omni tempore scientiarum Ma-

P. III. I gi-

gistrae, cum denuo fuerit recusum, ad ejusdem normam eloquentiam edocentur publicarum scholarum auditores, quas Bononienses vocabulo suo Pias nuncupant, quoniam ad gratuitam puerorum educationem institutae sunt. Ab hoc munere mittitur in patriam, Mariani Sodalitii, cui Dolentis Virginis nomen erat, in Divi Ildephonsi Collegio Praefectus: unde post annum fere, Mexicum revocatus in Divorum Petri, et Pauli Collegium, Sacris Codicibus explanandis praepositur, Magistri sui Lazcani successor, qui multos jam annos in eo Magisterio duraverat. Et hic tandem Vallarta functus est occupatione, qua jucundioem, et naturae suae magis idoneam certe nullam excogitare poterat: nam et saepius venire in litterarias concertationes pro munere tenebatur, et hinc ei maxima delectatio; et magnam diei partem soluto curis omnibus, erudito recessui vacare tranquillissime licebat. Praeterea ob comparatum merito nomen in scholarum laude, quemadmodum cunctae Graeciae patuisse domum Isocratis, aiebat Tullius, quasi ludum quemdam, atque officinam dicendi; sic Vallartae cubiculum, quasi gymnasium quoddam, patebat Sociis omnibus, qui Theologiae dabant operam, sive illum de Theologicis rebus tanquam oraculum consulerent, sive latina opuscula, sive quaevis carmina, sive sacras orationes e suggestu dicendas, ipsius iudicio committerent.

Haec sane possent litterarum cupidum, et boni publici maxime studiosum, et Societatis aman-

amantissimum virum, in vitae beatitate, quam potest mortalis assequi, constituere. Caeterum Deus, qui Vallartam viis insolitis ad altissimam vitae sanctimoniam appellabat, perpetuam ei cordis amaritiam immisit, tum a fervida natura, tum ab oppido suspicioso ingenio, tum potissimum ab anxio, et perpetuo metu Numen in omnibus offendendi; qui sane metus toto mortalis ejus peregrinationis tempore nimium quantum, et interdum fere ad amentiam, miserum divexavit. Atque hinc in humana consuetudine tum aliis plerumque molestiam, tum ab hac aliena molestia sibi ipse summos animi cruciatus afferebat. Quidquid fere vel familiariter in sermonibus audiret, vel in libris legeret, Vallarta rationem invenerat, in omnibus metuendi, ne quis error in sanctam Fidem serperet, nequa moribus perniciose doctrina propinaretur: atque inde tertio quoque verbo, scepticorum instar, dubitabat, efficacissime pugnabat, mentemque suam miserabiliter implicabat; post pugnam vero internis cruciatibus rumpebatur. Ejus profecto ingenium si ab animi religione sejunctum consideres; in Petri Baylii, vel ipsius Pyrrhonis imaginem videberis incidisse. Omnino videbantur in viro isto clarissimo virtutes animi cum acri, et tristi, et suspiciosa natura vehementer pugnare. Conflabat ardentissimo Societatis amore, cujus instituta, et leges omnino in morum suorum normam sibi praefixerat; sed nescio quo mentis errore in id iudicii devenerat, quod ipse, ta-

metsi non esset homo publicus, aut ullo in Magistratu constitutus, posset tamen, imo etiam deberet, erratis domesticis aut impediendis, aut corrigendis interdum immisceri. Atque hinc repente Vallartam ad te videres, initio quidem sedate, ac placide, instar precantis, nec momentis; ecce tamen inopinato severam, et elatam vocem, et terribiles unum ex alio syllogismos, ut vel errasse te confirmaret, vel viam emendationi praescriberet, vel haec, aut illa fugienda tibi esse commonstraret. Quod hominis arrogantiae tribuere ne quis possit; impune tibi licebat convicia in illum effundere: quae siquando ab irato quopiam audiret vel eo Magisterii tempore, vel simili de causa in suis etiam postremis canis, ad silentium heroe dignum confugiebat. Nihil unquam solemnius habuit religiosissimus Vallarta, quam ut sacra Fidei dogmata tueremur homines integra, et undequaque incorrupta; sed falso deceptus iudicio, totus exhorrescebat ad nova, vel similia novis, quae Mexicanam litteraturam exornabant: verebatur enim, et propalam inclamabat, in iis omnibus clam latere cunicula pro Fidei fundamentorum eversione. Atque ab hoc fonte quot, quantaque in ejus animo procellae! Quoties opposuit interritum pectus iudicio quorundam, qui sedatiore lumine rem cogitantes, per Sociorum pubem novum litteraturae saporem serpere, sive renovari majorum vetera, et elegantissima studia totis conatibus procurabant! Nemo sane miretur, in haec incidis-

se vi-

se virum, qui clarum, et apertum ingenium habuit in paucis. Plura possemus ab anteaetis temporibus exempla id generis haurire; quae tamen praetermittimus, quia nec instituti nostri sunt, nec brevitatis, cui studemus. Nemini quidem non cognitum, nihil in humanis esse, quod non in alterutram partem trahatur, prout hominum vel diversa studia, vel diversae opinandi rationes in animo dominantur. Et haec narrare de Vallartae natura, pretium operae diximus, ut fides historiae constet: nec certe timeamus, id ullo pacto fore in ejus boni nominis detrimentum; cum nemo sit ullus, qui crediderit, aut Solem maculis, aut Venerem naevis deturpari. Quod potissimum ad nos attinet, nihil profecto dubitamus, has fuisse praeruptas, et salebrosas vias, quibus ire Vallartam ad perfectissimae vitae fastigium constituerat, qui mirabilis est in Sanctis suis Deus.

Anno 1762. Lazcanus mortalitatem deposuit; atque honos laureae, qua functus ille fuerat, e vestigio Vallartae destinatur. Erat haec laurea, qua gratis donabat unum aliquem ex Sociis Academia Mexicana, pro Francisco Suarezio in publicis ejus gymnasiis explanando. Ternos ingenio, doctrinaque clarissimos appellabat Mexicana Societas; quorum datis nominibus regni totius Praetori, cujus nimirum erat Academiae Patroni vices agere, semper ille ad lauream optabat primo loco sibi repraesentatum. Magna civium omnium celebritate, summisque Collegii Doctorum gratulationibus, ad

hunc honorem evecum fuisse Vallartam, auditum est; cujus nomen jam pridem in famosioribus ejus urbis Theologis habebatur. Atque ut in honore laureae, sic et in claritudine nominis, et in Consilarii munere ad sacrum Fidei tribunal, et in immensis pro bono publico laboribus, et in animis plurium ad salutem dirigendis, quasi haereditario jure Lazcano successit. Utrique muneri, mane Suarezium in Academico ludo, post meridiem in domestico Divinos libros interpretandi, alacritate, ac diligentia maxima satisfecit: quidquid vero diei reliquum erat, vel cives ad se consilii causa frequentissime venientes excipiebat; vel domesticae juventuti Theologicos nodos enucleabat; vel cum ipsa res alias, ut supra demonstravimus, agitabat; vel aures pro sacra poenitentia petentibus, in templo libentissime se praestabat. Et hoc certe in munere juvandi animos pro sacro tribunali, mirabilis admodum fuit exempli, tum a constanti assiduitate; tum a benigna prudentia, facilique suavitate, quam profecto non sperares ab severo, et scrupulis anxio viro; tum etiam a foeminarum vilium, et abjectarum corona, (gaudebat enim his maxime, quod esset *Gens*, ut Isajas loquitur, *dilacerata, atque convulsa, quae non audivit nomen Domini*) qua corona nunquam non circumseptum subsellium ejus conspiceres. Ac sane mirum erat omnibus, quo posset tempore vir tantis impeditus occupationibus, tum volvere, meditari, conscribere, quae dictaret in duplici

gym-

gymnasio; tum parare silvam pro sacris orationibus, quas publice dicere vel domi tenebatur ex munere, vel foris invitabatur.

Paulo plus anno sustinuerat alacer grave pondus duplicis Magisterii; cum exoneratus a domestico, suscipere jubetur in eodem Collegio Praefecturam Sodalitatis, cui nomen erat ab immaculato Mariae Virginis conceptu: quam etiam Praefecturam Lazcanus, et ante hunc in summa senecta Oviedus, doctrina, et rebus gestis, et sanctitatis opinione celeberrimus, aliique canis emeriti, magnoque nomine in literatis, et plures quidem post longam in gubernationibus aetatem, post summum etiam Provinciae Magistratum, habuerant. Erat enim Sodalitium illud omnino primum honore in Sociis Novohispanis, vel ab Sacerdotum, Doctorum, Nobilium confluentium numero, vel ab religiosa Sodalium omnium gravitate, vel ab ipsorum in cives egenos misericordia, vel ab laudabili charitate, qua se se mutuo Sodales fovebant, vel ab ingentibus largitionibus, quae in nosocomiorum, aliorumque id generis locorum emolumentum redundabant. Igitur Vallarta, vix completo aetatis anno quadragesimo quarto, ad tantum muneris designatus, quin laboriosum Academiae Magisterium deponeret; strenuum, et gnavum hominem plura posse, quam vulgo credit sive inertia, sive imbecillitas, palam commonstravit. Octavo quoque die publice ad Sodales dicere debebat pro munere; quod ut faceret in illo gravissimorum hominum

I 4

fre-

frequenti consessu, quorum magna pars ingeniis, et doctrina pollebant, opus erat illi labore non modico: cum praesertim in necessariis dotibus ad dicendum e suggestu, Vallartae fuerit natura parum benigna, et liberalis. Vox illi erat ingrata acuta, nec apte flexibilis, non firma latera, non in vultu majestas oratoria, non in gestibus elegantia. In oratione quidem elaboranda, non ei deerat illa, quam Tullius ubertatem, et quasi dicendi silvam appellabat. Eloquentiae speciem animo satis videbat; qualis ea deberet esse, apprime didicerat; et verbo, et scripto leges tradiderat, ut amplissimam, et perfectam orationem concinnes. Experimento autem probavit, et propalam ipse fatebatur, quod agebat idem Tullius, cum Oratoris partes describeret: aliam nimirum esse intelligendi, aliam dicendi disciplinam. Quare ut eruditi coetus auribus ad comparati nominis mensuram, ad munerisque gravitatem satisfaceret, omnino ei non licebat ex tempore dicere; sed praeter innumeratas occupationes, quibus urgebatur, in nova pro singulis hebdomadibus oratione condenda, totis viribus intendebat, desudabat, elucubrabat. Caetera Praefecturae munia diligentissimus, et religiosissimus obibat: interque alia, maximi erat exempli civitati universae, quod singulis diebus Dominicis hora pomeridiana fere quarta merendam coenae similem alterne distribuebat, et suis ipse manibus linteatus ministrabat vel amentibus in diversorio, cui nomen est a Divo Hippolyto, congregatis; vel horridis, atque

atque igne sacro deformibus aegrotis in Divi Lazari Nosocomio: quod sane impendium supeditabant fructus, qui quotannis redibant ex pecuniae beneficentia Sodalium collocatis. Ab iisdem fructibus, eodemque regente, ac totam rem gubernante Praefecto Vallarta, lautum admodum singulis annis epulum custodiis ministrabatur: quo sane die post fercula magnis ollis a bajulis delata, per vias urbis ibant solemnem pompa Socii, quotquot erant in maximo Divorum Petri, et Pauli Collegio, silentes, demissis oculis, manu singuli cistellam tenentes cum panibus, aut pomis, aut oleribus, aut aliis munusculis, quae distribuerentur accumbentibus. Vallarta cum paucis linteatus apponebat fercula, vacuas lances amovebat, alia singulis dona dispertiebat: et huic salutari spectaculo, quod tantam praeseferebat religionem, tota plaudebat Mexicus, quae Praefecti Vallartae modestiam, demissionemque pariter admirabatur, et Marianam illam Sodalitatem celebrabat, a qua tam singularis erat in egenos, et afflictos cives misericordia.

Haec agebat incredibili plausu Mexicanorum, a quibus et domi, et foris, et in Templo, et in nosocomiis, et in carceribus, et in theatris litterariis, et in Canonicorum, Doctorumque Collegiis, et in pauperum tabernis, et in Nobilium Conventibus, et in sacro Fidei tribunali, singularis erat erga hominem laboriosissimum, religiosissimum, et Theologiae laude clarissimum, observantia, cum anno 1767 so-

lum transferre in Sociorum omnium comitatu jussus est. Cum voluptate quidem nos meminimus, quam alacri obedientia fuerit ad auditum Regis decretum Praefectus Vallarta; quantoque studio procuraverit festiva colloquia (superante, credimus, obedientia hominis, et communi erga suos charitate, nativam ingenii tristitiam) apud Sociorum pubem immiscere, ipsosque toto itinere verbis amoenis recreare, atque hilarare. Quibus mensibus Veracruce duravit, tametsi luctandum esset in fervidissimam coeli temperiem, et summa commorationis incommoda; Magistrum tamen ultro Vallarta se praestitit Italam linguam condiscere volentibus: hac enim lingua delectatus olim fuerat inprimis, cujus notionem, atque usum a Quinglesio, Praeceptore suo, derivaverat. Ab summo Provinciae Magistratu designatus, ut longo navigationis tempore institueret Socios in re pietatis tertio probandos, aliosque paucos in eodem navigio venientes regeret Superior; nihil penitus omisit, ut domestica disciplina, quoad licebat pro rerum perturbatione, sarta tecta custodiretur. Potissima fuit illi cura, nihil de sacra suppellectili desiderari, ut, quiescente a ventis pelago, duo saltem Socii ad aram quotidie facerent: ipsi autem raro contigit, hoc animi solatio recreari; nam a perpetua nausea tam male affectus navigavit, ut, quanquam tenuissimo cibo viveret, nunquam tamen cessaret ab stomachi motibus, et saepe in lecto fatigatus procumberet. Importune quidem hoc illi accidit valetudinis adversum:

nam

nam cum neminem nosceret eo tempore Superiorem, qui conscientiam ejus constringeret, obstinavit animo non vesci carnibus; et incassum fuere Sociorum omnium preces, ut virum, in sententia sua deponenda difficilem, ab imaginarii criminis metu liberarent: aiebat enim, non eo valetudinis incommodae se habere, ut Ecclesiae praecepto non posset obtemperare; sibi que satis esse caseum, ova, panem, (eum videlicet durissimum, qui solet esse in diuturnis navigationibus) ut abunde naturam reficeret. Undeviginti dies posuit a Veraecrucis portu in Havanenses; ab iis autem ad Gaditanos brevi quidem duorum, et quadraginta dierum navigatione, sed incommoda, aerumnosa, et procellosa fere semper usus est. Menses aliquot in portu Mnestei conquivit; unde navim de novo cum conscenderet, per fretum Gaditanum, et sinum Lugdunensem, Corsos attigit, et pene mensem exegit Bastiae, quod initium fuit ejus apud Italos tirocinii, novarumque calamitatum. Inde autem brevissimo trajectu continentem Italiae cum tenuisset, in Pontificiam ditionem contendens, non modicam itineris partem, aetatis ejus anno currente quinquagesimo, pedes egit, robusto quidem animo, vultuque praeter morem hilari; quo Socios, praesertim juvenes, adversus injurias temporis alacriorem virtutem exerendam condoceretur. Quo quidem itinere summa cum admiratione Vallartam nos vidimus, qui caeteros viae comites abire permiserat, solusque remanserat, mentis infirmus Socium comitaturus.

Ultra

Ultra novem menses ad Sancti Petri Castrum in Bononiensibus consedit; atque inde cum Mexicana pube translatus in Herculanorum suburbanum, Magister Theologiae Vespertinus, quod aiebant, brevi autem Primarius, renunciatus est. Nihil industriae, nihil conatibus percipit, ut ad sua consilia Socios juvenes in Theologicis institueret. Sed qui perpetuos vitae comites habuerat hactenus animi angores, repente coepit nimium sibi diffidere, palamque lamentari, non ea se praeditum esse doctrina, qui posset Sociis auditoribus theses publice propugnantibus praesidere. Quae sane cogitatio tam crudeli tyrannide in Vallartam dominata est, ipsamque tantae anxietates, ac tam horrendi pavores consecuti sunt; ut vir ante multos annos primi nominis in Theologicis disciplinis, quarum et lauream aetate floridus inter tot supparet meritissimos adeptus, ipse doctrina sua decoraverat, et a celeberrimis in Academia Mexicana Doctoribus innumeros plausus ob hanc laudem promeruerat; hic, inquam, vir jam canis ornatus, longa experientia edoctus, qui manum ab eo studio tollere nunquam potuerat, ad Theologicae palaestrae nomen formidabat, tremebat, exhorrescebat, tanquam puer elementarius ad prima in publico theatro pericula. Domestici, familiares, atque ipsi Superiores hominem verbis recreabant, confirmabant, totisque viribus, ut nihil timeret, evincere adnitebantur; sed profecto inutiles erant omnium conatus: ut plane animadverteres, ejusmodi me-

tus

tus altioribus esse radicibus infixos, et certe immissos a Deo, qui Magistrum juxta scientia praeclarum, atque animo demissum tentabat. Hoc in munere quadriennium fere duravit usque ad Societatis eversionem: quo quidem in eventu major, atque illustrior, quam fuerat reliquo vitae intervallo, Vallarta nobis visus est: cum inter tot Socios aetate, ac doctrina graves, qui debitam potestati legitimaе obedientiam in colloquiis familiaribus certatim praedicabant; qui vel superaret, vel exaequaret efficaces ejus conatus, audierimus certe neminem. Quod profecto in homine, qui Societatem incredibiliter amabat, ejusque leges in paucis magnificiebat; omnino confirmat, obedientiam Christi Vicario praestandam, altissime, ac praecharis omnibus in ejus animo inhaesisse. Id autem nihil tribuendum industriae conatibus, ut contrarios naturae motus domaret, ac frangeret: loqui enim, totamque suam exerere facundiam prorsus ex animo cernebatur; et saepius, et libentissime veniebat in eadem colloquia, praesertim apud juvenes; tametsi neminem unquam repererit, qui non eidem sententiae suffragaretur.

Et sane suspicamur, ab hac in Christi Vicarium observantia desiderium ei fuisse abortum, Bononia Romam immigrandi, atque ibi ultra novem annos remanendi: quo nimirum et Supremum Ecclesiae Rectorem cominus intueretur, et praesentem eum coleret, qui Dei Hominis in mortalibus vices agit. Quae suspicio nobis

nobis inde nata est, quoniam hominem in iis, quae mundanarum sunt deliciarum, demortuo quamsimillimum, quem nec erudita veteris aetatis monumenta (quae cognoscere ex libris, olim juveni valde placuerat) nec palatiorum magnificentia, nec aurata simulacra, nec aedes marmore constratae, nec Aegyptiae pyramides, nec famosissimis manibus imagines, ac signa, nec aulae splendor, et strepitus, nec hujus alteriusve loci salubritas, nec alia plura, quae pulcherrimam, atque orbe toto laudatam Romam exornant; hominem, inquam, quem ea cuncta nihil prorsus moveant, aut titillent; ab supparibus, et amicis, quorum consuetudine maxime gaudebat, et quibuscum a teneris vitam egerat, profecto non aliud, nisi praedicta in Christi Vicarium observantia, potuisset avelere. Atque ab eo potissimum tempore, qui fuit annus 1775, fere non aliud volvi Vallartae mente videbatur, nisi Summi Pontificis auctoritatem incredibili conatu propugnare. De hac potestate apud familiares colloquia quamsaepissime conserebat; hanc in otio secum ipse ruminabatur; hanc sacrorum Conciliorum, et primorum Ecclesiae Patrum suffragiis confirmare summa cum accuratatione studebat; pro hac etiam, tanquam pro aris, et focus, accerrimo calamo pugnabat. Et plura de hoc argumento posteritati commisit opuscula suis omnino impendiis; tametsi nunquam non fuerit in summa tenuitate, ac rerum angustiis. Quorum sane opusculorum exemplaria fere omnia gratis do-

nabat

nabat familiaribus, atque interdum plura singulis; ut per eorumdem manus, nullo suimet emolumento, personatoque auctoris nomine, latius propagarentur: neutiquam enim haec vel inanis gloriolae, vel sordidi lucri causa scribebat; sed quo magis, magisque Supremi Ecclesiae Rectoris auctoritatem confirmaret adversus hodierna quaedam ingenia, quae sibi plaudunt, quasi magnis mentibus, cum aliquid tentaverint ab Romani Antistitis legitima potestate decerpere. Neque vero silebimus, has Vallartae lucubrationes, ut ut optimo elaboratas animo, venientesque ab ingenio clarissimo; nihilo tamen secius non admodum placuisse Sapientibus, iis etiam, qui secundum leges Christianas, et rectam criticen vere sapiunt: vel quod natura proclivis esset auctor ad subtilem quamdam, et captiosam argumentandi rationem; vel quod latine scribens, oppido incomptum, et barbarum scholarum calamum adoptarit; vel fortasse quod in proposita nonnulla praeter communem opinionem impegerit. Nostri certe non est instituti, cum historice narramus, de rebus id generis, quae in disputationem cadunt, censoriam virgam assumere. Unum vero miramur, Vallartam, qui, juventute florente, tantus fuit Latinae linguae veneribus, ut quasi unus aliquis veterum Romanorum, tum soluta oratione, tum carmine, latine scriberet, ac loqueretur; nunc adeo suimet oblitum, ab linguae praesertim, atque scribendi indiligentia, parum consuluisse lucubrationibus suis.

Post